

УДК 008:159.964.26]:167

Цитування:

Овчарук О. В. Образ як поліфункціональний феномен культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2022. № 1. С. 24-29.

Ovcharuk O. (2022). Image as a polyfunctional phenomenon of culture. *National Academy of Culture and Arts Management Herald: Science journal*, 1, 24-29 [in Ukrainian].

Овчарук Ольга Володимирівна,
доктор культурології, професор,
завідувачка кафедри культурології
та міжкультурних комунікацій
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0001-5540-3286>
ResearcherID AAP-1604-2021
OvcharukOlga.19@gmail.com

ОБРАЗ ЯК ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН КУЛЬТУРИ

Мета дослідження – виокремити та обґрунтувати специфіку функцій образу як феномену культури. **Методологія дослідження** полягає у застосуванні системного, аксіологічного, культур-герменевтичного підходів, аналітичного, семіотичного, феноменологічного методів для осмислення образу крізь призму різних методологічних стратегій культурологічного знання. **Наукова новизна** статті полягає у тому, що вперше в контексті культурологічного знання здійснено опрацювання концепту «образ» через обґрунтування виконуваних ним системи функцій. Обґрунтовано, що образ виступає як універсальний знак інформаційного обміну, функція якого – *творення та кодування смислів*. Через множинність художніх виявів образ виявляє здатність виконувати *трансляційну функцію*, передаючи акумульовані в знаково-символічних кодах значущі смисли. *Інформаційно-комунікативна функція* реалізується через складні механізми функціонування колективної свідомості, зокрема й культурної. *Пізнавальна функція образу* виявляється як спосіб художнього відображення дійсності. Ціннісно-смісловий, духовно-творчий характер культури та акумульованих в ній матеріальних і духовних цінностей обумовлює наявність *аксіологічної функції образу*. *Кумулятивна функція образу* спирається на ірраціональні, не до кінця раціоналізовані елементи, що виявляють сутнісну характеристику культури. Через можливість повідомляти про потенційне, неостаточне, про невідому компоненту відомого реалізується *прогностична функція образу*. **Висновки.** Домінування образного методу рефлексії, що характеризується пріоритетністю візуального над вербальним, підсвідомого над свідомим, створює підстави для трансформації феномену образу під впливом візуальних, інформаційних, іміджмейкерських технологій. Як поліфункціональний феномен образ виконує ряд функцій (*творення та кодування смислів, трансляційна, інформаційно-комунікативна, пізнавальна, аксіологічна, прогностична*), системна цілісність яких відображає новітні наукові підходи до осмислення образу як феномену культури.

Ключові слова: образ, культури, функція, культурологія, поліфункціональний феномен.

Ovcharuk Olha, D. Sc. of Culturology, professor, Head of the Department of Cultural Studies and intercultural communication of National Academy of Culture and Arts Management

Image as a polyfunctional phenomenon of culture

The purpose of the article is to single out and substantiate the specifics of the functions of the image as a cultural phenomenon. **The research methodology** consists of the application of systemic, axiological, cultural-hermeneutic approaches, analytical, semiotic, and phenomenological methods for understanding the image through the prism of different methodological strategies of cultural knowledge. **The scientific novelty** of the article is that for the first time in the context of culturological knowledge the concept of «image» was worked out through the substantiation of the system of functions performed by him. It is substantiated that the image is a universal sign of information exchange, the function of which is to create and encode meanings. Due to the multiplicity of artistic manifestations, the image demonstrates the ability to perform a translational function, conveying significant meanings accumulated in symbolic codes. The information-communicative function is realized through complex mechanisms of functioning of collective consciousness, in particular cultural. The cognitive function of the image is manifested as a way of artistic reflection of reality. The value-semantic, spiritual-creative nature of culture and the material and spiritual values accumulated in it determine the presence of the axiological function of the image. The cumulative function of the image is based on irrational, not entirely rationalized elements that reveal the essential characteristics of the culture. Due to the ability to report a potential, unconvincing, unknown component of the known, the prognostic function of the image is realized. **Conclusions.** The dominance of the figurative method of reflection, characterized by the priority of the visual over the verbal, the subconscious over the conscious, creates grounds for the transformation of the phenomenon of the image under the influence of visual, information, and image-making technologies. As a multifunctional phenomenon, the image performs a number of functions (creation and coding of meanings, translational, information-communicative,

cognitive, axiological, prognostic), the systemic integrity of which reflects the latest scientific approaches to understanding the image as a cultural phenomenon.

Key words: image, cultures, function, culturology, polyfunctional phenomenon.

Актуальність теми дослідження. Знаково-символічна природа сучасної культури визначає сутність багатьох явищ та видів людської діяльності – наукового пізнання, пояснення оточуючого світу, художньої діяльності, розвитку технологій та індустрій тощо. Виявлення чинників, які обумовлюють з'ясування специфіки означених процесів, обумовлюють необхідність звернення дослідницької уваги на концепти, які виявилися активно включеними в динаміку змін наукових парадигм гуманітаристики в другій половині ХХ – початку ХХІ століття, а їх сутність інтерпретується в залежності від ракурсу їх наукового осмислення. Широкий спектр експлікацій концепту *образ* в філософії, естетиці, психології, семіотиці, лінгвістиці, мистецтвознавстві тощо актуалізує необхідність його опрацювання в контексті культурологічного знання, зокрема через обґрунтування виконуваних ним системи функцій. Це обумовлено розвитком культурологічного мислення, що виявляється у просторі культури кінця ХХ — початку ХХІ століття та формує нову полівекторну, полімодальну матрицю, яку пов'язують із поліфункціональністю, з множинним варіативним знаходженням нормативних системотворчих структур культури.

Разом з тим, активне звернення до проблеми образу з боку багатьох сучасних наук зумовлено новими умовами його існування. Стрімкий технологічний прогрес, під впливом якого суттєвим змін зазнає свідомість, психіка, мислення сучасної людини, образ виступає як знак, зразок, модель поведінки, носій соціокультурної інформації. В той же час, саме психіка та образи, що її репрезентують, є культурно-історичними феноменами, а створений людством образ світу є «духовним універсумом культури». Домінування образного методу рефлексії, що характеризується пріоритетністю візуального над вербальним, підсвідомого над свідомим, створює підстави для трансформації феномену образу під впливом візуальних, інформаційних, іміджмейкерських технологій. Така ситуація, у значній мірі, пов'язана із запитамі самого сучасного інформаційного суспільства, з його прагненням не тільки моделювати бажаний світ за певними зразками, образами, патернами, але й жити в

них, структуруючи новий міфологічний час та простір.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема образу має давню історичну традицію вивчення, адже була розглянута ще в теоріях античних мислителів (Демокрит, Платон, Аристотель). У цілому, античною думкою було вироблено два основні принципи, які лежать в основі сучасних уявлень про природу образу – принцип причинного впливу зовнішнього стимулу на сприймаючий орган та принцип залежності сенсорного ефекту від устрою цього органу.

Вагомий внесок в розвиток проблеми образу було здійснено психологічною наукою, в якій вона належить до переліку фундаментальних. Представники психоаналітичного напрямку – З. Фрейд та К. Г. Юнг суттєво розкрили природу образу в психічній реальності. З. Фрейдом було розглянуто психічні образи в свідомості інстинктів та потягів. На його думку, психічні образи пов'язують людину не з об'єктивною реальністю, а з внутрішнім світом, відображаючи, тим самим, його глибинні пласти. Основними методами в психоаналізі виступили метод вільних асоціацій та метод аналізу сновидінь, залучення яких дозволяло відстежувати прояви несвідомого в психічному житті. Попри те, що в своїх роботах З. Фрейд не використовував саме поняття «образ», а спирався на такі категорії, як «враження», «переживання», «думки», вчений, тим не менш, окреслив методологічні засади для подальшого дослідження образу.

У творчості К. Г. Юнга проблема образу стала однією з центральних. На відміну від Фрейда, який розглядав образи як психічні копії інстинктів та потягів, К. Г. Юнг уявляв образи як первинні активні феномени духовного життя. Образ стає світом, у якому розгортається досвід, активність духу, здатна як до творення, так і до відтворення. Вчений пов'язав образи з архетипами, що виступають одним із фундаментальних механізмів трансляції досвіду людства, «цеглиною» культурних кодів, на яких базується будь-яка культура, мистецтво, життя окремих індивідів та соціальні взаємодії. За Юнгом, архетипи можуть бути репрезентовані через найрізноманітніші архетипні образи, які виконують функцію усвідомлення

індивідуального досвіду й тому пов'язують дві сфери – свідомого та несвідомого [2].

Проблема образу глибоко осмислювалася представниками феноменологічної традиції (Е. Гуссерль, Ф. Варела, А. Щюц, К. Ясперс та ін.), де в якості феноменів виступають як речові об'єкти, так і об'єкти свідомості (мрія, образ, ідеал). При цьому образ може бути як першозданно-виникаючим (мальовничий образ), так і репродуктивно-виникаючим (уявлення образів у спогаді або фантазії). За Е. Гуссерлем, «образ» в собі подає себе як модифікацію чого-небудь – того, що, не будь цієї модифікації, перебувало б як живо-тілесне або реактуалізоване «само» [3].

Найбільш ґрунтовно категорія образу була розроблена у теоретичних та експериментальних роботах відомих вчених середини ХХ століття – Б. Ананьєва, М. Бернштейна, Л. Виготського, П. Гальперіна, О. Леонтєва, О. Лурії, С. Смірнова, С. Рубінштейна та ін. У психологічному теоретичному дискурсі категорія образу розглядалася з позицій теорії відображення, відповідно до якої, здатність психіки відображати реальну дійсність охоплює усі рівні психічної організації – від сенсорно-перцептивного до інтелектуального та ширше – до рівня свідомості. Відтак образ стає відображенням будь-якого об'єкту, предмету або події, виконуючи відповідні функції в психічній організації людини. У філософсько-естетичному вимірі образ розглядається дослідниками як складний художній феномен, а саме поняття «художній образ» вивчається літературознавцями, лінгвістами, антропологами, істориками, психологами. Відтак, художній образ постає як узагальнене відображення дійсності, особливий, притаманний тільки мистецтву спосіб та форма її опанування та перетворення. У більш конкретному значенні поняття «художній образ» трактується як елемент, частина художнього твору, у більш широкому – спосіб буття та відтворення особливої, художньої реальності, результат творчого перетворення, преображення дійсності [1, 4, 6]. В фундаментальній праці сучасного вітчизняного мистецтвознавця, музикознавця, композитора О. Опанасюка «Художній образ: структурна феноменологія і типологія форм» у контексті дослідження закономірностей художнього образу представлено його визначення як трансфізичного метареального естетичного об'єкта, у якому фокусується та рефокусується художня ідея, або ж категорія буття [5, 51].

В умовах постінформаційного суспільства, що продукує плюралізм світоглядних настанов та наукових концепцій, осмислення образу відбувається в різних координатах розвитку сучасної культури – візуальної, віртуальної, екранної тощо. Це продукує множинність відповідних категорій, таких як: «ідеальний образ» (В. Александровська), «візуальний образ» (О. Павлова, І. Зубавіна та ін.), «екранний образ» (Ю. Богущкий, Н. Корабльова, Г. Чміль та ін.), «звуковий образ» (Н. Герасимова-Персидська, Н. Рябуха та ін.) тощо. Їх поява свідчить про багатогранність та складність образу як феномену, який розглядається багатьма дослідниками в якості фундаментальної характеристики сучасної культури.

Мета дослідження – виокремити та обґрунтувати специфіку функцій образу як феномену культури.

Виклад основного матеріалу. Зв'язок із культурою обумовлений онтологічною природою образу, який завжди є образом самого буття в його певних вимірах та проявах. Сама культура також розвивається у просторі та часі, у процесі чого кристалізуються шаблі її становлення. Ці обставини вказують на те, що культура є не тільки об'єктним явищем, але й живим суспільним організмом із властивими йому образним типом, інтенціональністю та структуральністю буття [5, 60]. У цьому зв'язку, культурно-історичний процес завжди пов'язаний із розвитком образів як індивідуальних, так і суспільних, що організовує людей в культурно-історичні цілісності (етноси, нації). Тому слід погодитися із відомим українським вченим О. Опанасюком, який відзначає, що буття культури передбачає певний образ, наявність відповідної енергії, яка поступово витрачається в процесі чотиришаблевого становлення [5, 61]. Відтак образ є способом відтворення явищ об'єктивного світу, а його складна сутність може бути розкрита через систему функцій у їх нерозривній єдності та діалектичній взаємодії. Для цього необхідним видається залучення системного підходу, адже категорія «функція» передбачає наявність системи та її елементів, через активність яких вона виявляється. Культура як складний феномен передбачає вироблення нових смислів, значень, а також формування нових кодових систем, які закріплюють та транслюють ці культурні смисли. Поява нових способів кодування призводить до змін форм

комунікацій, через які відбувається включення індивіда у соціальні зв'язки через новітні комунікаційні технології. У цьому контексті візуальний поворот як фундаментальна основа сучасної культури вплинув на формування нової сутності образу. З одного боку, він постає як провідна форма візуальної реальності, що репрезентується через різні образотворчі практики. З іншого, образ виступає як універсальний знак інформаційного обміну, функція якого – *творення та кодування смислів*, що реалізується через механізми інтерпретації. При цьому зберігається схематична заданість тих значень, у межах яких може відбуватися декодування інформації. Як синтезований смисловий код образ доступний для усіх учасників комунікації. Через нього відбувається самовираження особистості шляхом пошуку себе в «Іншому». Створюючи власний образ, особа сама себе визначає. Втім більшість образів, створених людиною — це образи індустрії культури, які робляться іміджмейкерами та засобами масової інформації (секс-символи, топ-моделі, рок-зірки тощо). Тому й людина постійно шукає взірці, на які їй хочеться бути схожою. Розвиваючись як особистість, людина перебуває в потоці численних ідентифікацій. Інколи вона виявляє готовність захоплюватися, наслідувати, копіювати когось, а іноді бажає відокремлюватися, вириватися із залежності. У сучасній культурі самотворення особистості через численні образи ідентифікацій є незупинним процесом, у якому задіяні як реальні, так і уявні персонажі. Завдяки інтернету, комп'ютерним іграм, різним арт-практикам можна створити будь-який образ себе. Відтворюючи його у своїх життєвих обставинах, людина намагається бути або впізнаваною, або прагне «заховати» своє єство. Відтак, у добу постмодерну створюється новий — візуальний простір, формується новий хронотоп культури, у якому через різні арт-практики ідеал людини як феномен актуалізується крізь образ, що виступає як одна з форм візуальної реальності, універсальний знак інформаційного обміну та спосіб об'єктивації змістових концептів, кодування та декодування інформації. *Трансляційна функція образу в культурі* безпосередньо пов'язана з його приналежністю до всього різноманіття культури – її семіосфери. Через залучення до неї змінюється сама сутність образу в історії культури людства, його роль в найширшому контексті – духовному, культурно-

історичному, антропологічному. Через процес художнього образотворення накопичуються узагальнені, недиференційовані знання про світ, які здатні транслювати абсолютні цінності, життєво значущий соціальний та духовний досвід, акумульований у витворах культури й мистецтва. Такий специфічний спосіб трансляції накопичених культурних цінностей сприяє як відтворенню вже традиційних культурних форм, що закріплені тривалим досвідом культури, так і появі нових, сформованих на засадах інформатизації, візуалізації, віртуалізації культури. Відтак образ як феномен культури через множинність художніх виявів здатний транслювати акумульовані в знаково-символічних кодах значущі смисли, цінності, набутий людством духовний досвід, вироблений в умовах певного типу культури. Відповідно розвиток культури передбачає як вироблення нових смислів і значень, так і формування нових кодових систем, які закріплюють та транслюють ці культурні смисли. У цьому зв'язку, образ виконує *інформаційно-комунікативну функцію*, яка реалізується через складні механізми функціонування колективної свідомості, зокрема й культурної. Її суттєвою ознакою є образність. Це дозволяє через різні форми художньої творчості та культурно-мистецькі практики створювати нові способи обміну інформацією, думками, почуттями, емоційними станами. Створення різних образних повідомлень стає специфічним видом комунікації, який через функціонування культурної свідомості відкриває можливість передавати узагальнені знання, емоційні, раціональні та предметно-практичні відношення із дійсністю, визначати ціннісні орієнтири свого буття та творчо перетворювати умови свого існування. Саме через образність свідомості передається внутрішній світ почуттів, думок, ідей та інших духовних феноменів, які не сприймаються безпосередньо органами почуттів та принципово не можуть стати об'єктом предметно-практичної діяльності людини. На інформаційно-комунікативному аспекті ґрунтується *пізнавальна функція образу*, яка, передусім, пов'язана із мистецтвом як способом художнього відображення дійсності. Саме художня творчість через творення певного образу спрямована на пізнання об'єктивної та суб'єктивної реальності. При цьому, сам художній твір виступає як об'єкт пізнання. Через процес осягнення сутності художнього образу відбувається пізнавальна діяльність, а художній твір стає її невід'ємною

складовою. При цьому наукові галузі знань, які вивчають закономірності окремих видів мистецтва, дозволяють якомога глибше осягнути глибину художнього образу через залучення різних засобів художньої виразності. В цьому процесі особливої важливості набувають знання про епоху, в яку було створено художній твір, його місце в творчості митця та в процесі художньо-історичного розвитку. Ці знання на образному рівні допомагають проникнути в суть історичних подій, пізнавати явища культури різних епох, їх стильові та художні особливості, інтерпретація яких дозволяє пізнавати минуле та майбутнє культури через єдність символічного та реального буття.

Ціннісно-смісловий, духовно-творчий характер самої культури та акумульованих в ній матеріальних і духовних цінностей обумовлює наявність *аксіологічної функції образу*. Усвідомлення ціннісної природи культури, а також утвердження множинності рівноправних ціннісних систем з акцентуванням на аксіологічній проблематиці у пізнанні культури створило підґрунтя для появи культурологічної науки. Аксіологічна за своєю природою культура створює необхідні форми, що містять найважливіші значення, смисли, цінності – результат діяльності цілих суспільств, так і окремого індивіда [9]. Аксіологічна функція образу як феномену культури в її культурологічному осмисленні виявляється у виробленні тих ціннісно-значущих смислів як ідеальних утворень, сприйняття яких на чуттєво-емоційному рівні дозволяє отримати досвід духовного засвоєння важливих смисложиттєвих домінант людського буття. Створені певною культурою образи виражають особливу атмосферу людського духу та людської чуттєвості через осягнення та переживання абсолютного та граничного, що є принципово невловимим для понятійно-логічних формул та найбільш адекватно виявляється в образно-символічному виявленні за допомогою художніх образів-символів. У філософії М. Шелера представлено концепцію аксіологічної моделі особистості, у якій ідеально-зразкові персоналізовані образи (святий, геній, ведучий дух цивілізації, художник насолоди), уособлюючи любов до цінностей, виражають віднесеність до відповідного аксіологічного рангу [7]. Відтак через аксіологічну функцію образу уможливується чуттєве переживання зустрічі людини з наріжними засадами її буття.

Кумулятивна функція образу спирається на збереження тих ірраціональних та не до кінця раціоналізованих елементів, що виявляють сутнісну характеристику культури. На думку К. Лоренца, абсолютно несправедливою виглядає відсутність належної оцінки тих нераціональних знань, схованих у скарбницях культури: «Ця вражаюча недооцінка нераціональних знань, схованих в скарбницях культури, і настільки ж вражаючою є переоцінка знання, яке людина зуміла вкласти за допомогою свого *ratio* в ролі *homo faber*, не є, загалом, ані єдиними, ані, тим більш, вирішальними факторами, що загрожують загибеллю нашій культурі» [10, 38]. Оскільки в культурологічному пізнанні важлива роль належить інтуїтивним та образно-символічним способам дослідження різних форм культурної реальності, то включення у методологічний арсенал культурології категорії «образ» суттєво доповнює інструментарій позараціонального осмислення культури. Це сприяє розширенню її семантичного поля, дозволяє сформувати специфічні концептуальні системи та форми відображення, які сприяють осмисленню та дослідженню духовних надбань культурної еволюції людства. Відтак образ виступає важливим феноменом культури, який шляхом накопичення духовного досвіду людства, перетворює його в культурну спадщину. Завдяки кумулятивній функції образу як феномену культури її надбання не руйнуються, а входять до світової культурної мозаїки глобального світу, стають частиною його мультикультурної системи. З пізнавальною та кумулятивною тісно пов'язана *прогностична функція образу*, адже можливість вийти думкою за межі наявної ситуації, відмовитися мислити звичними категоріями та традиційними канонами, створити за допомогою образу нову, досі невідому реальність — саме ця здатність людської свідомості забезпечує можливість передбачення та прогнозування майбутнього через художню творчість та культурно-мистецькі практики. Важливу роль при цьому відіграє творча уява. Через посередництво уяви – фундаментальної якості людської свідомості виникає особливий тип бачення – бачення незримого та позареального, що допомагає створити той ідеально можливий уявний духовний світ, а також доповнити реально існуючий, компенсуючи його надзвичайним емоційним піднесенням та духовною насолодою. Взаємодія раціонального та емоційного, об'єктивного та

суб'єктивного, усвідомлюваного та неусвідомлюваного, не проявленого та проявленого через єдність процесів узагальнення та синтезування спроможна виразити прогностичну сутність образу, особлива активність якого найяскравіше проявляється через художнє вираження. Саме художній образ, єдиним засобом генералізації та об'єктивації якого виступає мистецтво, володіє здатністю продукування культурних смислів, тим самим, об'єктивуючи не стільки наявне, скільки бажане та омріяне. Відтак через художні образи як смислові коди несвідомого стає можливим повідомляти про потенційне, неостаточне, про дискурсивно недоступну сферу інтуїтивного чи про невідому компоненту відомого. Це обумовлює особливу місію художнього образу в розкритті глибинних смислів та явищ культури через перспективи їх розвитку.

Висновки. Виокремлення функцій образу як феномену культури є важливою основою для розуміння процесу його трансформації в сучасній культурі. Цей процес, перш за все, пов'язаний як із змінами, що відбуваються в осмисленні як самого образу, так і з трансформацією самої культури. З огляду на це, функції образу набувають нових значень та вимірів. Як поліфункціональний феномен образ виконує низку функцій (творення та кодування смислів, трансляційна, інформаційно-комунікативна, пізнавальна, аксіологічна, прогностична), системна цілісність яких відображає новітні наукові підходи до осмислення образу як феномену культури.

Література

1. Александровская В. Н. Проблема идеального «образа-Я» в отечественной психологии личности. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 2. Електронний ресурс. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
2. Гоц Л. С. Архетип і архетипний образ: проблеми термінології у дослідженнях культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2017. № 4. С. 52-57.
3. Гусерль Ед. Ідеї чистої феноменології і феноменологічної філософії. Кн. 1. Загальний вступ до чистої феноменології / пер. з нім. В. Кебуладзе. Київ: Фоліо, 2020. 348 с.
4. Зубавіна І. Б. Кіноекран як сфера репрезентації архітектурних мотивів та міфологічних образів. *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні*. 2014. Вип. 9. С.118-146.

5. Опанасюк О. П. Художній образ: структурна феноменологія і типологія форм: монографія. Видня 2-ге. Київ: ФОП Маслаков. 2021. 320 с.
6. Павлова О. Ю. Візуальні практики в контексті трансформації культури Премодерну. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Філософія. Політологія. 2014. Вип. 2. С. 57-61.
7. Розова Т. В., Шинкарук О. В. Класична німецька філософія: навч. посіб. / Одеська національна юридична академія, 2000. 52 с.
8. Barthes R. Rhetoric of the Image / Image – Music –Text. New York: Hill and Wang, 1977. P. 152-163.
9. Geertz Cl. The Interpretation of Culture. New York: Basic Books. 1973. 470 p.
10. Lorenz K. Die Rückseite des Spiegels: Versuch einer Naturgeschichte menschlichen Erkennens. München, 1987. 393 s.

References

1. Baranovsky Aleksandrovskaja, V. N. (2013). Problema idealnoho «obraza-Ya» v otechestvennoi psikhologii lychnosti. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. 2013. Vyp. 2. Retrieved from: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv [in Ukrainian].
2. Hots, L. S. (2017). Arkhetyp i arkhetypnyi obraz: problemy terminolohii u doslidzhenniakh kultury. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*. № 4. [in Ukrainian].
3. Huserl, Ed. (2020). Idei chystoi fenomenolohii i fenomenolohichnoi filosofii. Kn. 1. Zahalnyi vstup do chystoi fenomenolohii, per. z nim. V. Kebuladze. Kyiv: Folio [in Ukrainian].
4. Zubavina, I. B. (2014). Kinoekran yak sfera reprezentatsii arkhetypnykh motyviv ta mifolohichnykh obraziv. *Suchasni problemy khudozhnoi osvity v Ukraini*. Vyp. 9. [in Ukrainian].
5. Opanasyuk O. (2021). Artistic image: structural phenomenology and typology of forms: monograph. Kiev: FOP Maslakov. [in Ukrainian].
6. Pavlova, O. Yu. (2014). Vizualni praktyky v konteksti transformatsii kultury Premodernu. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Filosofii. Politolohiia. Vyp. 2. [in Ukrainian].
7. Rozova, T. V., Shynkaruk. O. V. (2000) *Klasychna nimetska filosofii: navch. posib*. Odeska natsionalna yurydychna akademiia. [in Ukrainian].
8. Barthes R. (1977). Rhetoric of the Image, Image – Music –Text. New York: Hill and Wang. [in English].
9. Geertz Cl. (1973). The Interpretation of Culture. New York: Basic Books[in English].
10. Lorenz K. (1987). Die Rückseite des Spiegels: Versuch einer Naturgeschichte menschlichen Erkennens. München [in English].

*Стаття надійшла до редакції 13.01.2022
Отримано після доопрацювання 11.02.2022
Прийнято до друку 18.02.2022*